

Pragmàtica i estilística

per Vicent Salvador

Resum

És inherent a la pragmàtica la consideració de la variació lingüística i, especialment, la relativa als factors contextuals, terreny on aquella sovint conflueix temàticament amb algunes aportacions de l'estilística. Aquest paper revisa algunes aportacions rellevants que s'han fet des de perspectives relacionades amb el tractament de l'estil (estudis literaris, sociolingüística, funcionalisme sistèmic) i estableix algunes línies de la reflexió sobre una estilística de la llengua, entorn de la tripartició de Bühler en símptoma, senyal i símbol. Finalment, s'exemplifica aquesta aproximació, sense ignorar la dimensió ideològica, amb la referència a alguns temes d'anàlisi.

Sumari

1. Preliminars
2. Els estudis literaris
3. La variació social i funcional
4. Síntomes, senyals i símbols
5. Alguns objectes d'aplicació de l'estilística
6. Conclusions
7. Bibliografia de referència

1. Preliminars

Certament, no és fàcil definir els límits de l'estilística respecte a algunes disciplines veïnes com són la retòrica, la microsociolingüística o la pragmàtica. El rètol disciplinar "estilística" es relaciona amb autors i escoles molt concrets, com ara Charles Bally, i posteriorment l'estilística idealista, Leo Spitzer, Dámaso Alonso i Amado Alonso. En un altre ordre de coses, es pot vincular també als estudiosos de la variació funcional de la llengua, on el terme "estil" se solapa amb el de "registre", més emprat en aquest àmbit epistemològic. Recentment alguns lingüistes han posat de nou en circulació aquesta denominació disciplinar entroncada amb l'antiga retòrica, i alhora se cerca sovint en Bally les arrels d'una *estilística de la llengua*, més enllà dels actes individuals de parla, i no limitada a l'àmbit de la creació literària (Adam 1997). A més, la proximitat amb alguns dels interessos pragmlingüístics, com ara la teoria dels actes de parla, l'estudi de la cortesia o la concepció de la metàfora i la ironia des de la teoria de la pertinència, ultra el fet mateix de l'interès dels estudiosos actuals de l'estil en les aportacions de la pragmàtica, són, tot plegat, factors que han propiciat una nova etiqueta disciplinar ben explícita en aquest sentit: "pragmestilística". Dit això, com a constatació de la complexitat del tema i de les possibles connexions amb l'objecte d'estudi de la pragmàtica, convé visitar ara algunes àrees epistemològiques on l'estilística ha estat conreada, a fi d'examinar posteriorment les diverses dimensions de l'estil.

2. Els estudis literaris

Com és sabut, l'estudi de l'estil troba el seu origen en la Retòrica, i d'una manera particular en l'*elocutio* o elaboració de l'expressió, que va anar guanyant protagonisme al llarg del temps amb l'afebliment d'alguns dels components clàssics de la Retòrica. En efecte, amb el decantament de l'interès d'aquesta vers el discurs escrit, la *memoria* i l'*actio-pronuntiatio* eren relegades a un lloc secundari, i la *inventio*, sobretot a partir del segle XVI, va desplaçar-se en bona mesura des de la retòrica (l'art de *bene dicere*) cap a la lògica (l'art de *vere dicere*). L'altre component important de la Retòrica, la *dispositio*, es veuria potenciat segles

més tard, amb la irrupció de la narratologia i de la lingüística textual, però durant molts anys no havia trobat gaires punts de contacte amb una lingüística que assumia com a sostre màxim el marc oracional. En canvi, l'estilística, centrada prioritàriament en l'estudi de les microestructures, podia buscar un instrumental analític en l'estudi lingüístic de temes com són l'adjectivació, els verbs o l'ordre dels mots en l'oració. (Cal dir que, certament, l'estilística no té per què limitar-se a l'estudi microestructural, i aquí defensem una concepció de més ampli abast, però sens dubte aquest ha estat tradicionalment el seu camp d'aplicació preferent). D'altra banda, el vocable "estil" té, en el discurs ordinari, millor premsa que el de "retòrica", i aquest és també un factor que ha contribuït a la circulació del terme disciplinar corresponent per davant del de "retòrica", amb el contingut del qual conserva tanmateix una estreta relació (Enkvist 1985).

Sigui com sigui, aquesta hereva de l' *elocutio* i, en general, de l'antiga retòrica va seguir un camí de vinculació progressiva a l'esfera dels estudis literaris. La percepció de les figures retòriques –un dels seus objectes d'estudi– com a recursos d'expressivitat i elaboració estètica, sovint gairebé com a mer ornament, va afavorir aquest itinerari de literaturització. És clar que avui aquestes figures, i d'una manera destacada la metàfora i la ironia, són sovint estudiades des de perspectives d'argumentació jurídica (Perelman, per exemple) o des de la pragmàtica de la pertinència (Sperber i Wilson), o, si més no pel que fa a la metàfora, en la semàntica cognitiva (G. Lakoff). Fins i tot Bally, el pioner de l'estilística moderna, va insistir més aviat en l'expressivitat del llenguatge ordinari (López García 2000). Però, tot i això, el seu principal àmbit d'aplicació ha estat l'anàlisi dels textos literaris. Sobretot així ha estat fet des d'una concepció de l'estil literari com a *distanciament* respecte al llenguatge ordinari i fins i tot, de vegades, com a *transgressió* de les pautes idiomàtiques habituals.

Ara bé, la idea de *tria*, d'opció significativa entre diverses variants, hi és sempre indefugible. L'estil d'un autor o d'una obra és determinat pel seguit d'opcions que el text realitza entre el ventall de possibilitats que la llengua ofereix a cada cas i que varia de manera notable quan les operacions traductores l'han de "traslladar" de sistema lingüístic (Marco 2002). És per això que entre una estilística dels actes individuals de discurs i una estilística de la llengua hi ha ponts molt transitats. Per posar-ne un sol exemple, d'això: quan Spitzer fa la seva magistral anàlisi de l'estil de Racine com una estratègia de l'expressió "amb sordina", va repassant la sèrie d'opcions preses pel dramaturg francès a cada pas, però en presentar el valor de cada una d'aquestes tries va dibuixant algunes línies mestres d'una estilística de la llengua francesa, ja que remet continuament al repertori de variants corresponent a cada una de les variables estudiades.

3. La variació social i funcional

Atès que la realització de les unitats lingüístiques no és uniforme sinó diversa, la tria entre les possibilitats ofertes en cada cas per la llengua s'investeix de significativitat d'una mena o altra. Pot tractar-se de l'adscripció del parlant a un grup social definit per l'edat, el nivell sociocultural o la proximitat geogràfica (variació de tipus *dialectal*), o bé es tracta d'un exercici d'adequació de l'usuari al context comunicatiu tal com el percep, l'interpreta o el construeix (variació de tipus *funcional*). Més enllà del món de la literatura, però sense excloure'l tampoc, l'estilística ha de donar compte del valor d'aquest darrer tipus d'opcionalitat en tota mena de discursos, en tant que variació situacional que és alhora individual i col·lectiva (Garrido Medina 1997).

En efecte, com en la variació de tipus dialectal, també aquí hi ha una correlació entre variació lingüística i variació social, entre llengua i societat, ja que les pautes que regeixen la modulació estilística dels discursos corresponen a un constructe socialment elaborat, compartit en virtut d'unes convencions que van consolidant-se i transformant-se al llarg de la història de la llengua. Així, per exemple, els primer usos històrics del perfet perifràstic varen consistir inicialment en un efecte d'expressivitat literària individual que es donava en gèneres narratius com són les cròniques medievals –un recurs de vivacitat i dramatització mitjançant el present històric amb un verb de moviment. Però amb el temps ultrapassen el marc genèric de les cròniques i el valor d'opció individual original per convertir-se, per mitjà d'un procés de *canvi lingüístic* encara no conclòs avui, en una de les dues variants de la variable "passat perfet" en català. Esdevé, doncs, una variant estesa i convencionalitzada com a estructura lingüística, *gramaticalitzada*, per dir-ho de manera concisa. A més, des d'una perspectiva sociolingüística, correspondria a la categoria de *marcador* en el sentit de Labov, ja que la alternança d'ambdues variants respon a factors dialectals (distribució

geogràfica actual en els territoris de llengua catalana) i alhora a factors estilístics (no només en el sentit simplificat que Labov dóna a la dimensió estilística com una atenció acurada envers el propi discurs, sinó en el si d'un ventall multidimensional de factors: oralitat o escriptura, informalitat o solemnitat, fins i tot un cert arcaisme en el cas del perfect simple) (Salvador 2001). Però el que cal destacar ara és que un fet d'estil creatiu, històricament situable en el seu origen, ha anat *estabilitzant-se* com a estructura del sistema lingüístic català, el perfect perifràstic, l'ús del qual no correspon ja a una voluntat d'originalitat sinó que adopta el valor d'una opció d'alternança gramatical més o menys *regulada per convenció*.

Ara bé, aquestes pautes regulades per convenció social no determinen varietats lingüístiques en sentit fort, enteses com a subcodis de la llengua, sinó que han rebut una caracterització més dinàmica a partir de la noció funcional de *registre*, que ha sovintejat en els estudis de teoria de la variació, especialment en allò que respecta a l'eix oralitat / escriptura, i que avui troba suport metodològic en les tecnologies pròpies de la lingüística de corpus (Biber *et al.* 1998; Payrató i Alturo eds. 2002).

Però la caracterització teòricament més potent de la noció de registre procedeix segurament del funcionalisme sistèmic, on el concepte és definit en termes de potencial de significat (*meaning potential*), una configuració de recursos semàntics que va associada, per als membres d'una comunitat lingüística i cultural, a un tipus de situació (*situation type*). En el si de la tradició firthiana de la lingüística britànica (i australiana), llengua i activitat sociocomunicativa constitueixen un tot indissociable, raó per la qual la lingüística no pot renunciar a l'estudi sistemàtic dels paràmetres contextuals que contribueixen a modular el discurs.

Així, per a Halliday i els seus deixebles, la noció de registre estableix un model del context a partir de la interacció de tres factors com són el camp (*field*), el tenor (*tenor*) i el mode (*mode*), que corresponen respectivament a sistemes d'activitat social, a relacions de poder i solidaritat entre els participants i, en tercer lloc, a la distància semiòtica que es configura en funció dels mitjans de comunicació emprats. Cada un d'aquests tres factors, al seu torn, es relaciona amb un dels tres tipus de significat que vinculen l'organització lingüística amb l'organització social: el significat ideatiu que "naturalitza" la concepció de la realitat a través d'una activitat social institucionalitzada; el significat interpersonal que materialitza les relacions socials; i el significat textual que semiotitza la comunicació i l'organitza seqüencialment. D'altra banda, en un nivell més comprensiu de la modelització del context, caldria situar la noció de *gènere*, que correspon al sistema de processos socials institucionalitzats i teleològics (*goal-oriented*) a través dels quals s'organitza l'activitat social en cada marc cultural (Martin 1992, 2001).

Podem, per tant, dir que el constructe teòric "gènere" permet explicar l'adopció de postures o papers (tant per part dels enunciadors com dels receptors) en la interacció comunicativa i, doncs, també la manera com s'organitza la tria de registres adequats en cada cas. Així mateix, en un nivell inferior, el constructe "registre" correspon als mecanismes que guien la tria de recursos lexicogramaticals més oportuns o més eficaços dins el repertori estilístic de la llengua.

Per descomptat, aquesta teorització pretén donar compte d'uns *models contextuals* d'ordre interpretatiu que tindrien existència en tant que representacions mentals mitjançant les quals els parlants, en un àmbit lingüísticocultural concret, determinen moltes de les propietats de la producció i la recepció dels discursos. Entre aquestes propietats dels discursos ocupen un lloc destacat les tries estilístiques. Des d'aquesta perspectiva, l'estil hauria de ser considerat com un conjunt de propietats formals del discurs que són funció dels models contextuals (Van Dijk 2001).

Hi ha una sèrie de corol·laris d'aquest plantejament, si no és que ens recloem en una visió ahistòrica, individualista i desideologitzada de l'estil com a mera manifestació "expressiva" d'una personalitat individual. En efecte, des del punt de vista de l'anàlisi crítica del discurs, aquests models contextuals que guien les tries estilístiques dels parlants són interpretacions subjectives de les propietats dels contextos i de la seva tipologia, i estan evidentment sotmesos a un control ideològic. En aquest sentit, doncs, l'estil esdevé una de les manifestacions més evidents de la ideologia, una representació d'aquesta i un factor determinant en la seva reproducció social (Van Dijk 1998). Però passem ara a examinar el funcionament d'aquestes propietats dels discursos que constitueixen l'estil des de l'angle del seu valor significatiu com a opció entre les possibilitats ofertes per la llengua.

4. Síntomes, senyals i símbols

Si partim de la triple funció del llenguatge en termes del model de Bühler, podem parlar de símptoma quan el signe remet al seu productor o emissor; parlarem de senyal en la mesura que l'activitat semiòtica apunti cap a l'efecte sobre el receptor; i parlarem de símbol en la mesura que s'hi remeti a un referent extern denotat pel signe. És des d'aquesta triple perspectiva que podem comprendre millor algunes de les oscil·lacions d'aquesta àrea d'estudi.

De fet, una bona part dels treballs d'estilística han insistit en la primera d'aquestes funcions, la de l'estil com a *símptoma*, que consisteix a remetre a l'origen del discurs, al subjecte de la producció discursiva. El valor indicial de l'estil pot referir-se a la personalitat (o bé a l'inconscient) d'un autor literari o de qualsevol altre emissor. Així, si en els estudis literaris sovint s'ha volgut buscar en les marques reiterades d'estil un argument per a la identificació d'una autoria textual, també en la lingüística forense s'ha cercat en els trets d'estil recurrents una base per a demostrar pràctiques de plagi ("The plagiarism machine") o desvetllar anomímats amb conseqüències legals o per implicacions criminals. Darrere d'aquest enfocament hi ha una noció clau de l'estilística: la de la *tria* personal. Però és obvi que aquests fenòmens concrets de tria no poden ser definits si no és per referència a un marc d'opcions possibles, a un repertori de variació que estableix l'univers de les alternatives practicables.

Pel que fa a la segona funció, la de *senyal*, cal recordar que l'estilística hereta la dimensió persuasiva de l'antiga retòrica, o almenys l'èmfasi en l'efecte aconseguit (si més no, procurat) en l'auditori. En termes més actuals, diríem que l'estil proposa un punt de vista als receptors del discurs, o més exactament, els *imposa* aquest punt de vista ja que hi actua com a filtre, sovint imperceptible i en tot cas ineludible, en la mesura que l'estil és un component essencial de la semiosi textual. Dit d'una altra manera, per mitjà de les opcions estilístiques preses en un discurs, aquest *fa veure* les coses des d'un punt de vista prèviament configurat. Aquesta imposició, abans del seu eventual efecte persuasiu, té una dimensió merament cognitiva, per tal com configura la percepció dels receptors com a condició necessària per a la seva persuasió. Tal constatació ens mena ja a la tercera de les funcions esmentades, en la mesura que l'esbiaixament cognitiu propi de l'adopció d'un punt de vista remet al contingut semàntic del discurs.

La consideració de l'estil com a *símbol* suscita en especial la qüestió de les relacions semàntiques de sinonímia. Així, des d'una concepció restrictiva de la semàntica com a estudi exclusiu del component logicoreferencial, la sinonímia consisteix en una identitat dels significats bàsics o denotatius, salvada la qual, dos mots o expressions poden ser considerats sinònims. Des d'aquesta perspectiva, els valors diferencials dels elements d'un conjunt sinonímics serien rellegats a la zona subalternativa del sentit connotatiu, de la subjectivitat i del context d'ús entès com a nebulosa anòmica, o si més no aliena al marc epistemològic de la lingüística.

L'estilística, des d'aquest plantejament, semblava rebre l'encàrrec de glossar de manera impressionista aquests valors diferencials de caràcter subsidiari. És clar que l'entrada en escena de la pragmalingüística ha permès incrementar el grau de sistematització dels factors contextuals. I, per altra banda, el desenvolupament de diversos enfocaments més amplis (o més pragmàtics, si es vol) de la semàntica, com és la teoria de l'argumentació en la llengua (TAL) formulada inicialment per Ducrot, possibilita la consideració de molts d'aquests valors, abans residuals, com a elements inscrits per convencionalització en les estructures de la llengua. Molts parells (o conjunts) sinonímics deixen així de ser-ho, en la mesura que un estudi lingüístic permet establir explícitament les diferències semanticoprasmàtiques entre unes expressions sinònimes (o, dit en termes mitigadors de tipus eufemístic, "quasisinònimes") que esdevenen així unitats lingüístiques diferenciades, bé per la incorporació d'unes especificitats pragmàtiques (per exemple, en relació amb els actes de parla indirectes o amb la cortesia), o bé per l'*emergència* d'uns valors "connotatius" cap al nivell de factors estructurals del significat (per exemple, la inscripció de punts de vista axiològics en unitats lèxiques).

Altres vegades, aquesta progressió en la diferenciació de les unitats sinonímiques procedeix de l'estudi rigorós dels contextos d'ús i de la correlació existent entre la variació lingüística i la variació social. Com hem vist, la sociolingüística variacionista, per un costat, i els estudis del funcionalisme sistèmic sobre la noció de registre, per l'altre, es troben a la base d'aquesta funcionalització de l'estilística que tendeix a restringir el concepte de sinonímia. No cal repetir ara la coneguda anècdota reportada fa anys per Martin Joos: des del moment que hi ha més d'un rellotge a la mateixa estació de ferrocarril, les forces de l'especialització comencen a operar. En efecte: si marquessin exactament la mateixa hora, ¿per a què en voldríem dos, de rellotges?

Vistes així les coses, aquesta estilística que concedeix vigoria a la funció simbòlica fa recular la barrera de l'entropia (socio-)lingüística, malda per reduir determinades àrees assignades tradicionalment a la *variació lliure* tot convertint-les gradualment en parcel·les sotmeses a pautes reguladores de la variació i, per tant, susceptibles de descripció sistemàtica. Tot seguit indicarem alguns dels temes que ofereixen avui un tractament estilístic més prometedori des d'aquesta perspectiva.

5. Alguns objectes d'aplicació de l'estilística

Passem a considerar, a tall de mostra, l'estilística d'algunes estructures de la llengua: la combinatòria fraseològica, la inscripció dels biaixos sociocognitius en el lèxic i la mecànica de les nominalitzacions semàntiques.

Pel que fa al primer, cal dir que la fraseologia és avui una àrea força atractiva per als lingüistes, en particular des dels àmbits de l'aplicació a la lexicografia contrastiva i a la traducció (Corpas 1998). Després d'una etapa en què s'insistia a valorar la creativitat lingüística i la perspectiva de la lliure combinatòria (*open choice*), es va insistir més en la mesura en què els parlants operen amb peces "prefabricades" de discurs. L'ús literari dels modismes, parèmies i clixés ha rebut l'atenció dels estudiosos de l'estilística, sovint pel que fa a l'efecte d'originalitat que comportava la seva manipulació o ruptura com a recurs de desfamiliarització. Però l'anàlisi estilística no és aliena avui a les maniobres "rutinitzades" que faciliten la producció i la interpretació dels discursos, d'acord amb les pautes de cada registre o de cada gènere. Hi ha, així, una fraseologia característica del discurs jurídic, dels documents administratius, de l'article científic, de la recensió crítica, de la notícia periodística, de l'arenga electoralista, del televangelisme, de la tertúlia radiofònica o fins i tot del xat d'internet. Aquesta pràctica fraseològica (que sovint pren cos en les meres *col·locacions* habituals de mots i que avui la lingüística de corpus pot ajudar a estudiar amb més base empírica) fomenten un cert automatisme productiu i interpretatiu i faciliten la identificació immediata de registres i de gèneres. La seva potència com a mecanisme de reproducció de la ideologia és ben remarcable, sobretot pel fet que contribueix a "naturalitzar" el discurs i dificultar en conseqüència la presa de postura crítica. No és res de nou, ja que el refranyer ha funcionat així durant molts segles (sovint un refrany no és sinó un *ideograma* que adopta la forma seductora del trop), però la menor visibilitat que assolixen avui aquestes combinacions rutinitzades incrementen la seva operativitat ideològica en el discurs dels mass-media actuals.

Un altre cas correspon a l'anàlisi dels biaixos sociocognitius del lèxic, és a dir, d'uns punts de vista axiològics que han anat convencionalitzant-se al llarg del temps en el si d'una comunitat lingüísticocultural i que han cristal·litzat finalment en les estructures mateixes de la llengua. Des de la perspectiva de la Teoria de l'Argumentació en la Llengua, desenvolupada posteriorment en una teoria dels *topoi*, allò rellevant és el fet que moltes unitats lèxiques "imposen" als parlants un punt de vista, bé eufòric o bé disfòric (Racah 2000). Així, parlar de "xafagor" (i més encara l'espanyol "bochorno", que admet, a més del seu significat climàtic literal, una projecció metafòrica de contingut psicologista), "balafiar", "emigrant" o "terrorisme", *implica* una perspectiva axiològica inseparable d'aquestes unitats lingüístiques. Paral·lelament, "càlid", "inversió", "turisme" o "lluita d'alliberament" duen indefugiblement adscrits uns punts de vista més o menys eufòrics. Així mateix, en els graus d'una escala de valors, "perill" és clarament disfòric, mentre que un vocable quasi sinònim com és "risc" ho és menys, i fins i tot en certs contextos (en certa teologia cristiana, per exemple) pot esdevenir més aviat eufòric. La publicitat comercial i la propaganda política n'han pres bona nota, com és obvi, de tot això. El que cal subratllar ara és que aquest biaix adoptat resulta inevitable un cop el parlant ha triat aquesta opció com a conseqüència d'una opció estilística. Sense oblidar que aquesta tria és condicionada per unes inèrcies

sociodiscursives, per un *habitus* adquirit. I, recíprocament, el receptor ha de contravenir aquestes inèrcies si vol practicar una interpretació crítica del discurs.

L'última il·lustració que proposarem és la de l'estil nominal o nominalitzat (Salvador 2000). Aquí l'alternativa s'estableix entre l'expressió de processos (i qualitats) mitjançant construccions oracionals que contenen verbs (i sovint adjectius) o bé mitjançant sintagmes nominals on la informació és reduïda i compactada i que permeten percebre aquells processos o qualitats com a entitats. Així, parlar de "les adopcions il·legals", "la bellesa masculina", "un moviment sísmic catastròfic" o "la salut i la malaltia", constitueixen opcions estilístiques alternatives a unes altres maneres de referir-se a continguts (més o menys) equivalents per mitjà d'oracions completes, que normalment són molt més explícites i matisades: "hi ha parelles que adopten/han adoptat/adoptarien criatures contravenint la llei"; "els/alguns/aquests/ homes són/han estat/esdevindran/semblen bells"; etc. És fàcil de veure, en tot cas, que a expressió nominalitzada corresponen generalment diverses possibilitats d'expressió oracional.

Sens dubte, les opcions nominals són més "econòmiques" i faciliten la creació de taxonomies pròpies dels discursos especialitzats, o si més no d'un registre formal i tendent a una certa opacitat, per mitjà d'uns *processos de terminologització* ben rellevants des d'un plantejament sociocognitiu. De la mateixa manera, l'opció per aquesta expressió sintètica permet agilitar, gràcies al funcionament anafòric, la progressió temàtica d'un text: "Ahir un avió de la Panam va caure a l'oceà... L'accident no ha tingut...").

Ara bé, al costat d'aquests avantatges estratègics de l'estil nominalitzat en l'economia expressiva, és obvi el seu paper reductor de la informació: dades sobre el temps, el lloc o els participants, així com factors de modalització, que, una vegada tot compactat en el paquet nominal, són difícilment recuperables; també és observable l'efecte que consisteix en la presentació dels processos concrets com a entitats abstractes. La importància ideològica del fenomen és palesa, en tant que manipulació de la informació processada, com és particularment notable en el cas de certes anàfores nominalitzadores que imprimeixen al discurs un biaix fortament interpretatiu ("Els manifestants travessaren sorollosament la closa... Aquesta *irrupció/gesta/invasió* va provocar...").

6. Conclusions

Després d'aquesta panoràmica dels estudis estilístics i de la seva funció en l'àmbit de les ciències del llenguatge, podem precisar de manera succinta algunes orientacions finals sobre aquest vessant disciplinar que, tanmateix, no tenen cap pretensió d'exhaustivitat: a) va més enllà de la literatura, sense deixar de banda aquestes pràctiques discursives institucionalitzades; b) se situa en el marc de la llengua, en el si de la qual les estructures permeten una variació que es funcionalitza i s'ompli de significació individual/social; c) en conseqüència, el camp de la variació lliure es redueix en la mesura que pot avançar-se en la sistematització dels factors determinants, tant per la banda dels registres i gèneres com dels valors ideològics; d) les aportacions de la pragmalíngüística i de l'anàlisi del discurs hi són indefugibles a fi de definir la diversitat dels estils d'expressió i la rellevància sociolíngüística i ideològica de les opcions estilístiques.

7. Bibliografia de referència

ADAM, J. M. *Le style dans la langue. Une reconception de la stylistique*. Lausanne: Delachaux et Niestlé, 1997.

BIBER, D. *et alii*. *Corpus linguistics. Investigating language structure and use*. Cambridge: C.U.P., 1998.

CORPAS, G. "Criterios generales de clasificación del universo fraseológico de las lenguas, con ejemplos en español y en inglés". A: ALVAR, M.; CORPAS, G. (eds .) *Diccionarios, frases, palabras*. Málaga: Universidad de Málaga, p. 1591-87.

ENKVIST, N. E. "Text and discourse linguistics, rhetoric, and stylistics". A: VAN DIJK, T. A. (ed.) *Discourse and literature. New approaches to the analysis of literary genres* . Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1985, p. 11-38.

GARRIDO MEDINA, J. *Estilo y texto en la lengua*. Madrid, Gredos, 1997.

LÓPEZ GARCÍA, A. "La escuela española de lingüística y la pragmática", *Caplletra* 29, p.13-22, 2000.

MARCO, J. *El fil d'Ariadna. Anàlisi estilística i traducció literària*. Vic, Eumo, 2002.

MARTIN, J. R. *English text. System and structure*. Amsterdam, Benjamins, 1992.

MARTIN, J. R. "Cohesion and texture". A: SCHIFFRIN, D. et alii (eds.). *The Handbook of Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell, 2001.

PAYRATÓ, L.; ALTURO, N. (eds.) *Corpus oral de conversa col·loquial*. Materials de treball. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2002.

RACCAH, P. Y. "Un topos, sinon rien". A: SALVADOR, V.; PIQUER, A. (eds.) *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló: UJI, 2000, p. 409-421.

SALVADOR, V. "L'estil nominalitzat", *Caplletra* 29, 2000, p. 69-82.

SALVADOR, V. *Els arxius del discurs*. Barcelona: P.A.M, 2001.

VAN DIJK, T. A. "Critical Discourse Analysis as a method for the research in social sciences". A: WODAK, R.; MEYER, M. (eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sager, 2001, cap. 6.

VAN DIJK, T. A. *Ideology. A multidisciplinary approach*. London: Sage, 1998.

Vicent Salvador
Universitat Jaume I
vsalvado@fil.uji.es